

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

3/2019

гр.София, 23.02.2022 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегия, в съдебно заседание на 27 януари 2022 година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
И.Ф. ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:
ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Търговска колегия
ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:

ТОТКА КАЛЧЕВА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
МАРИЯ ИВАНОВА
ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА
ВАСИЛКА ИЛИЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ	9. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
2. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА	10. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
3. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	11. МАРИО ПЪРВАНОВ
4. ВЕСКА РАЙЧЕВА	12. ЕМИЛ МАРКОВ
5. ПЛАМЕН СТОЕВ	13. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА
6. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА	14. ЕМИЛ ТОМОВ
7. ДИЯНА ЦЕНЕВА	15. АЛБЕНА БОНЕВА
8. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	16. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА

17. ЖИВА ДЕКОВА
18. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА
19. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
20. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
21. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
22. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
23. ЗОЯ АТАНАСОВА
24. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
25. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
26. БОРИС ИЛИЕВ
27. БОНКА ЙОНКОВА
28. БОЯН ЦОНЕВ
29. БОЯН БАЛЕВСКИ
30. ИРИНА ПЕТРОВА
31. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
32. РОСИЦА БОЖИЛОВА
33. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
34. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
35. КОСТАДИНКА НЕДКОВА
36. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
37. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
38. ЛЮБКА АНДОНОВА
39. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
40. ГЕРГАНА НИКОВА
41. ПЕТЯ ХОРОЗОВА
42. МАЙЯ РУСЕВА
43. АННА БАЕВА
44. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА
45. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ
46. ЕРИК ВАСИЛЕВ
47. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА
48. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА
49. ВАНЯ АТАНАСОВА
50. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ
51. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА
52. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА
53. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ
54. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ
55. ГАЛИНА ИВАНОВА
56. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА
57. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА
58. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА
59. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА
60. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА
61. ТАНЯ ОРЕШАРОВА
62. МАРИЯ ХРИСТОВА

при участието на секретаря Росица Иванова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 3 по описа за 2019 г.
на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия
докладвано от съдия БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА и съдия ТАТЯНА
ВЪРБАНОВА

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 22.07.2019 г. на
Председателя на Върховния касационен съд на основание чл. 124, ал. 1, т.
2 ЗСВ и чл. 128, ал. 1 ЗСВ по предложение на състав на ВКС, IV г.о. –
определение № 206 от 14.05.2019г. по ч.гр.д.№ 1447/2019г. за приемане на
тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданската и Търговска
колегия на Върховния касационен съд по въпроса:

**Гражданско или търговско е дело с предмет правоотношения,
възникнали по договор за изпълнение на строителни работи, сключен
между физическо лице и търговец във връзка с упражняваното от него
занятие и какъв е прагът за достъп до касационно обжалване на
въззивното решение по делото?**

По поставения правен въпрос е формирана противоречива съдебна
практика, преди изменението на чл.113 ГПК ДВ бр. 100 от 20.12.2019г. с
допълване на разпоредбата, че образуваните дела по искове на и срещу
потребители се разглеждат като граждански дела по реда на общия исков
процес.

Според първото становище не са търговски по смисъла на чл. 280, ал.
3 т. 1 ГПК делата, които имат за предмет правоотношения, произтичащи от
търговски сделки включително и абсолютните, по които една от страните,
не е търговец. Основанието за определяне на по-висок праг за достъп до
касационно обжалване според паричната оценка на предмета на делото - 20
000 за търговските дела вместо 5 000 лева за гражданските е, че в
отношенията между търговци сумата 20 000 лева не е голяма.

Според второто становище, договорът за изработка, по който
възложителят е физическо лице, а изпълнителят е търговец, представлява
търговска сделка по смисъла на чл.286 ал.1 ТЗ, а това определя и делото
като търговско по смисъла на 280 ал.3 т.1 ГПК. Щом като изпълнителят
има качеството на търговец и договорът е във връзка с упражняваното от
него занятие, сделката не е абсолютна търговска сделка по смисъла на чл. 1
ал.2 ТЗ, но на основание чл. 287 ТЗ разпоредбите на търговските сделки се
прилагат и за двете страни, дори и едната от тях да не е търговец, освен ако
законът не предвижда друго.

Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на ВКС намира за правилно второто становище по следните съображения:

Поставеният за тълкуване от ОСГТК правен въпрос се отнася до разграничението между гражданско и търговско дело по смисъла на чл.280 ал. 3 т.1 ГПК само по спорове, породени от договори за възлагане на строителни работи /чл.258 и сл. ЗЗД/, сключени между търговец и физическо лице и произтичащия от вида на делото достъп до касационно обжалване според цената на иска.

За да се отговори на този конкретен правен въпрос следва да се направи по-общото разграничение между граждански и търговски дела, за които в ГПК не се съдържа легална дефиниция и именно извеждането на такава дефиниция по тълкувателен път е предпоставка за формирането на противоречивата съдебна практика.

Понятията гражданско и търговско дело са използвани на няколко места в ГПК: при определяне на подведомствеността на гражданските дела, при определяне на родовата подсъдност на делата и при определяне допустимостта на касационното обжалване според цената на иска – чл. 14 ал.1, чл.103, чл.104 и чл.280 ал.3 т.1 ГПК.

Материалното право, което регламентира отделните видове правоотношения и процесуалното право, се намират във функционална връзка. Гражданският процес е средството, чрез което се дава защита на субективните права при незаконосъобразно развитие на материалните правоотношения и се възстановява нормалното им - предписано от закона действие. Проява на незаконосъобразно развитие на материалното правоотношение и породеният от това правен спор е неизпълнението на изискуеми /според договора или закона/ задължения или извършването на действия респ.бездействия, с които се осуетява упражняването на субективното материално право. В тези случаи може да бъде потърсена защита по реда на исковия граждански процес. Обективен и общопризнат в правната теория критерий, по който се разграничават видовете дела, разглеждани по реда на ГПК, е материалното правоотношение, предмет на делото.

Ако делото е образувано с искане за защита на нарушено материално право, регламентирано в гражданското законодателство, независимо от неговия вид - облигационно, вещно, семейно, трудово и др. - делото е гражданско.

Търговският спор и търговското дело са резултат на обособяване на търговското право от гражданското. По посочения обективен критерий, като търговско следва да се определи делото, по което за материалните правоотношения са приложими разпоредбите на Търговския закон и/или на специалните закони, отнасящи се до уредени или регламентирани в Част трета от Търговския закон сделки, независимо от родовата

подсъдност. Несъмнено, търговско е и делото, което окръжните съдилища разглеждат по реда на особеното производство по Глава тридесет и втора /чл. 365-378/ ГПК, озаглавена „Производство по търговски спорове“, макар не всички от тях да съдържат правна уредба в Търговския закон.

Търговските спорове са дефинирани чрез изброяването им в чл. 365 ГПК според който те се отнасят до право или правно отношение, породено или отнасящо се до: търговска сделка, включително сключването, тълкуването, действителността, изпълнението, неизпълнението или прекратяването ѝ, последиците от прекратяването ѝ, както и за попълване на празноти в търговска сделка или приспособяването ѝ към нововъзникнали обстоятелства; приватизационен договор, договор за обществена поръчка, концесионен договор, картелни споразумения, концентрация на стопанска дейност, нелоялна конкуренция, злоупотреба с монополно или господстващо положение; както и посочените в т.3 и т.4 иски, за които в закон е предвидено, че са подсъдни на окръжен съд като първа инстанция /например, исковите за защита на членствени права; за отмяна на решения на общото събрание на дружеството, които се предявяват пред окръжния съд по седалището на дружеството; исковите за попълване масата на несъстоятелността, визирани в чл.649 ТЗ, които се предявяват пред съда по несъстоятелността и др./.

Изрично изброените в чл. 365 ГПК търговски спорове не произтичат само от търговски сделки. Същевременно, в хипотези, при които цената на иска не надхвърля 25 000 лв., посочените в чл.365, т.1, т.2 и т.5 ГПК спорове се разглеждат от съответния районен съд по общия исков ред, но това не променя вида на делото като търговско.

При съпоставяне на съдържанието на понятията „търговско дело“ и „търговски спор“ се установява, че те не се припокриват, като първото е с по-широк обхват, защото обхваща и споровете, разглеждани от районния съд по реда на общия исков процес. Търговски са и делата, имащи за предмет спорове относно обезпечителни права, отнасящи се до търговска сделка, делата, при които е налице функционална обвързаност на предмета на правния спор с търговското качество на страните или с търговска сделка и др.

Търговският закон не съдържа изчерпателна регламентация на всички търговски сделки, но дефиницията за търговска сделка по см. на Част трета от ТЗ се извежда от предвидените в чл.286, ал.1 и ал.2 ТЗ критерии – обективен и субективен. Обективните /абсолютни/ търговски сделки са лимитативно изброени в чл.1, ал.1 ТЗ /застрахователни, банкови, комисионни, спедиционни, превозни и др./, като при тях е без значение дали лицето, което ги извършва, притежава качеството търговец. Извън законодателно посочените сделки, които по естеството си са търговски, такъв характер на сделката се придава и тогава, когато е сключена от търговец и е свързана с упражняването от него занятие –

субективни/относителни/ търговски сделки. Законодателят въвежда и оборима презумпция за квалифициране на сделката като търговска – достатъчно е да е сключена от търговец, за да се счита, че е свързана с неговото занятие.

В зависимост от качеството на лицата по правоотношението, търговските сделки могат да бъдат едностранни или двустранни. В чл.287 ТЗ е предвидена приложимост на разпоредбите на търговското законодателство и за търговски сделки, при които една от страните не е търговец и не следва друго от закона.

В отношенията между търговци или когато едната страна е търговец, са приложими и уредените в ЗЗД договори /вкл. и по силата на препращащата норма на чл.288 ТЗ/, които са част от гражданското право. Когато предмет на съдебен спор са правоотношения, породени от такъв договор, включително и договор за изработка по чл. 258 ЗЗД, независимо за извършването на какъв вид дейност се е задължил изпълнителят, видът на делото следва да се определи в зависимост от това дали сделката е търговска по смисъла на чл.286, ал.1 и ал.3 ТЗ.

Видът на делото, с оглед на неговия предмет, и цената на иска, са законодателно въведени като критерии за допустимост на касационно обжалване. Съгласно сега действащата редакция на чл.280, ал.3, т.1 ГПК решенията по въззивни граждански дела с цена на иска до 5 000 лв. и решенията по въззивни търговски дела с цена на иска до 20 000 лв. не подлежат на касационно обжалване, с изключение на решенията по искове за собственост и други вещни права върху недвижими имоти и съединените с тях обуславящи искове. Обективен критерий при дефиниране необжалваемостта на посочените въззивни решения е паричната оценка на предмета на съответното дело. В съответствие с този критерий въведеният имуществен праг за допустимост на касационното обжалване не е обусловен от изискване за търговско качество и на двете страни по сделката, от която произтича правния спор.

До приемането на Закона за изменение и допълнение на ГПК – ДВ бр.100 от 20.12.2019 г., не са предвидени изключения, при които, качеството на лицето - страна по търговска сделка, да определя процесуалния ред за разглеждане на делото. Качеството на потребител на едната страна по правоотношението не променя характера на делото, нито рефлектира върху обжалваемостта на съдебния акт, тъй като възможността за касационно обжалване /съгласно националното процесуално право/ е обусловена единствено от цената на иска, но не и от участието на потребител като главна страна в исков процес.

С приемане на ЗИД ГПК – ДВ бр.100/2019 г., националният ни законодател, в съответствие с изискването на чл. 169 ДФЕС, в разпоредбата на чл.113, изр.второ ГПК е предвидил допълнителни процесуалноправни средства за ефикасна защита на правата на

потребителите, наред със специалната задължителна местна подсъдност по искове на и срещу потребители. Изрично е регламентирано, че тези дела се разглеждат като граждански по реда на общия исков процес независимо от родовата подсъдност на делото.

Преценката за това, дали се касае за иск на или срещу потребител, следва да се извърши при зачитане на общата легална дефиниция на понятието „потребител“ в § 13, т.1 от Допълнителните разпоредби на Закона за защита на потребителите /ДР ЗЗП/, или въз основа на легални определения на същото понятие в други закони, когато са приложими по съответния правен спор – напр., § 1, т.20 от Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители, в чл.9, ал.3 от Закона за потребителския кредит и др. Посоченото общо определение на понятието „потребител“ отразява основните характеристики, дадени в транспонирано със ЗЗП вторично законодателство на Европейския съюз, установяващо правила за защита правата на потребителите в различни сфери на обществения и икономическия живот. Тези характеристики се свеждат до това, че като страна по договор с търговец, потребителят е винаги физическо лице, целящо задоволяване на свой личен, а не търговски или професионален интерес. Дефинираното в ЗЗП понятие „потребител“ се припокрива с това, дадено в чл.2, б.“б“ от Директива 93/13 ЕИО на Съвета относно неравноправните клаузи в потребителските договори. Според него, потребител е всяко физическо лице, което придобива стоки или ползва услуги, които не са предназначени за извършване на търговска или професионална дейност, и всяко физическо лице, което, като страна по договор по този закон, действа извън рамките на своята търговска или професионална дейност.

Категоричен отговор на въпроса кога страна по сключен договор с търговец е потребител, е даден в редица решения на Съда на Европейския съюз. Според СЕС, потребителят е винаги и само физическо лице, което при сключване на договор с търговец цели удовлетворяване на свои лични потребности. Преценката дали са налице тези отличителни качества на физическото лице – съконтрагент, се дължи от съда, сезиран с конкретен правен спор, произтичащ от/или свързан със сключен договор с търговец. За да установи дали се касае за потребителски договор, съдът трябва да прецени характера и целта на сключения договор, както и всички конкретни обстоятелства и доказателства. При извод, че при сключването на договор с търговец физическото лице е действало извън рамките на своята търговска или професионална дейност и за цели от частен характер, то възникналият правен спор следва да се разгледа по реда на общия исков ред за гражданските дела, в какъвто смисъл е новото изречение второ на чл.113 ГПК. При спор, възникнал от потребителски договор, следва да се приложат не само транспонираните в националното законодателство специални материалноправни норми, гарантиращи по-силна и ефективна

защита на правата и интересите на потребителите, но и да се съблюдают заложените основни принципи и цели в първичното право на Европейския съюз /чл. 4 §2, б.е, чл.12, 114 и 169 ДФЕС/ и чл.38 от Хартата на основните права на ЕС, както и директно приложимите норми от европейски регламенти, установяващи различни мерки за защита на потребителите.

Спорното правоотношение, във връзка с което е поставеният конкретен въпрос за тълкуване, е възникнало от договор за извършване на строителни работи, възложени от физическо лице на търговец, извършващ строителна дейност по занятие. Макар законната регламентация на изработката да се съдържа в чл.258 – чл.269 ЗЗД, сделката е субективна търговска, тъй като е сключена от търговец и е свързана с упражняването от него занятие, поради което и неблагоприятното развитие на правоотношението следва да се дефинира като търговски спор. Изричното правило на чл.318, ал.2 ТЗ, с което се отрича търговският характер на продажба, имаща за предмет вещь за лично потребление с купувач – физическо лице, е неприложимо по аналогия за други търговски сделки.

Съобразно предмета на материалноправния спор, делото е търговско и преди приемането на Закона за изменение и допълнение на ГПК /обн., ДВ, бр.100 от 20.12.2019 г./ касационно обжалване на въззивното решение е допустимо при цена на иска над 20 000 лв. С изменението на чл.113 ГПК е създадено ново процесуално правило, имащо действие и за висящите въззивни производства, според което образуваните дела на и срещу потребители се разглеждат като граждански по реда на общия исков процес. От тази норма следва, че за тях е приложим предвиденият в чл.280, ал.3, т.1, пр.1 ГПК праг за касационно обжалване от 5 000 лв., когато въззивните решения са постановени след влизане в сила на изменението на чл. 113 ГПК ДВ бр.100/2019г. Целта на законодателя е постигане на значително по-ефективна защита на потребителя, в смисъл на икономически по-слабата страна в правоотношението, и гарантиране ефективността на задължителната местна подсъдност по потребителски спорове по чл.113, ал.1 ГПК, въведена със ЗИД на ГПК /обн., ДВ бр.65 от 07.08.2018 г./.

По изложените съображения, на основание чл. 124 ал.1 т.2 ЗСВ Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

Дело, с предмет правоотношения, възникнали от договор по чл.258 ЗЗД за изпълнение на строителни работи, сключен между физическо лице и търговец във връзка с упражняването от него занятие, е търговско. Преди приемането на Закона за изменение и допълнение на ГПК – ДВ бр.100/2019 г. прагът за достъп до

касационно обжалване по чл.280 ал.3 т.1 ГПК на въззивното решение е като по търговските дела.

След изменението на чл.113 ГПК – ДВ бр.100/2019 г. дело, с предмет правоотношения, възникнали от договор по чл.258 ЗЗД за изпълнение на строителни работи, сключен между физическо лице, притежаващо качеството потребител по смисъла на § 13 т.1 от Допълнителните разпоредби на Закона за защита на потребителите, и търговец във връзка с упражняваното от него занятие, се разглежда като гражданско по реда на общия исков процес и прагът за достъп до касационно обжалване на въззивното решение е като по гражданските дела.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
И.Ф.ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:
ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Търговска колегия:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:

ТОТКА КАЛЧЕВА.....

БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....

МАРИЯ ИВАНОВА.....

ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....

ВАСИЛКА ИЛИЕВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....	4. ВЕСКА РАЙЧЕВА - ..О.М.....
2. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....	5. ПЛАМЕН СТОЕВ.....
3. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	6. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....

7. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....
8. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....
9. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....
10. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
11. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
12. ЕМИЛ МАРКОВ.....
13. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....
14. ЕМИЛ ТОМОВ.....
15. АЛБЕНА БОНЕВА.....
16. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....
17. ЖИВА ДЕКОВА.....
18. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....
19. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
20. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
21. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....
22. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
23. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
24. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
25. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
26. БОРИС ИЛИЕВ.....
27. БОНКА ЙОНКОВА.....
28. БОЯН ЦОНЕВ.....
29. БОЯН БАЛЕВСКИ.....
30. ИРИНА ПЕТРОВА.....
31. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
32. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....
33. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
34. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
35. КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....
36. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.- О.М.....
37. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....
38. ЛЮБКА АНДОНОВА.....
39. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
40. ГЕРГАНА НИКОВА.....
41. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....
42. МАЙЯ РУСЕВА.....
43. АННА БАЕВА.....
44. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....
45. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ.....
46. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
47. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА.....
48. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....
49. ВАНЯ АТАНАСОВА.....
50. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
51. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА.....
52. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА.....
53. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ.....
54. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ.....
55. ГАЛИНА ИВАНОВА.....
56. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА.....

57. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА.....	60. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА.....
58. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА.- ОМ.....	61. ТАНЯ ОРЕШАРОВА.....
59. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА.....	62. МАРИЯ ХРИСТОВА.....

ОСОБЕНО МНЕНИЕ
на решението по тълкувателно дело № 3/2019 г.
на ОСГТК на ВКС

Със ЗИД ГПК (ДВ бр. 100/2010 г.) бяха внесени три съществени изменения в първоначалната редакция на чл.280, ал.2 ГПК. С първото критерият „обжалваем интерес“ бе изоставен, като ограничението в правото на обжалване бе отново поставено в зависимост от цената на иска. С второто изменение бе направено завишаване на първоначално посочената в закона сума, а с третото се въведе разграничение между гражданските и търговските дела, според което въззивните решения по граждански дела подлежат на касационно обжалване когато цената на иска е над 5 000 лв., а за търговски дела – когато цената на иска е над 10 000 лв. Със ЗИД ГПК (ДВ, бр.50/2015 г.) бе завишена на 20 000 лв. пределната цена на исовете по търговски дела, над която въззивните решения по тези дела подлежат на касационно обжалване И според последната редакция на чл.280, ал.3, т.1 ГПК (ДВ, бр.86/2017 г.) въззивните решения по граждански дела подлежат на касационна обжалване, когато цената на иска е над 5 000 лв., а въззивните решения по търговски дела – когато цената на иска е над 20 000 лв. В последния случай на касационно обжалване биха подлежали както въззивни решения на окръжните съдилища, разглеждали по общия исков ред търговски дела с цена на иска до 25 000 лв., така и въззивните решения на апелативните съдилища по търговски дела с цена над тази сума, разгледани по реда на Глава 32. От това следва извод, че процесуалният ред, по който се разглежда материалноправният спор (общ или по реда на особеното производство по търговски спорове), не е установен от нормата на чл.280, ал.3, т.1 ГПК критерий за разграничаване на делата на граждански и търговски. „Предмет на правния спор“ и „качество на страните“ също не са законов критерий, който разграничава кои дела подлежат на касационно обжалване като граждански, съответно търговски дела. Критерият по чл.280, ал.3, т.1 ГПК за определяне на делото като търговско или гражданско е „цената на иска“. Понятието е дефинирано в чл.68 ГПК. Цената на иска е паричната оценка на предмета на делото (така и ТР №3 от 27.10.2014 г. по тълк. дело № 3/2014 г. на ОСГК на ВКС). Според законодателя в отношенията между търговци всяка сума до 20 000 лв. е незначителна. За физическите лица обаче тази сума е значителна. За тях незначителна е всяка сума до 5 000 лв. Следователно не са търговски, а граждански по смисъла на чл.280, ал.3, т.1 ГПК делата за правоотношения, произтичащи от търговски сделки, по които една от страните не е търговец. Възприетото от мнозинството становище, че делото с предмет правоотношения, произтичащи от договор за СМР, когато една от страните по договора е физическо лице, е търговско и съответно прагът за достъп до касация е над 20 000 лв., практически лишава физическите лица от касационна защита, само и единствено поради факта, че

са възложили работата на търговец и води до несправедлив резултат спрямо икономически по-слабата страна. С изменението на нормата на чл.113 ГПК (ДВ, бр.100/2019 г.) законодателят на практика уточни и отговори дефинитивно на повдигнатия вече с тълкувателното дело въпрос, че спорът, произтичащ от договор с потребител, е граждански, а не търговски и ще се разглежда и решава по общия исков ред, както и че подлежат на касационно обжалване въззивните решения по дела с цена на иска над 5 000 лв. Съображенията, че делата по правоотношения, произтичащи от търговски сделки (в това число абсолютните), по които една от страните не е търговец, са граждански по смисъла на чл.280, ал.3, т.1 ГПК, не произтичат от нормата на чл.113, изр.2 ГПК, а от обяснението на критерия по чл.280, ал.3, т.1 ГПК – незначителната парична оценка на предмета на делото. Прагът за касационно обжалване „цена на иска над 5 000 лв.“ се прилага за всички дела, по които една от страните е физическо лице, и по които въззивното решение е обявено след влизане в сила на ЗИД ГПК (ДВ бр. 100/2010 г.). След влизане в сила на ЗИД (ДВ бр. 86/2017 г.) изключение са въззивните решения по иски за собственост и други вещни права върху недвижими имоти и по съединените с тях иски, които имат обуславящо значение за иска за собственост.

Съдия Десислава Попколева

Съдия Геника Михайлова

Съдия Веска Райчева